

Utlåtande om placering av parkbänkar i Mariehamns stad

Mariehamns stad har gett Funktionsrätt Åland möjlighet att ge synpunkter på placering av parkbänkar i staden.

Vi rekommenderar att Mariehamns stad antar riktlinjer för utplacering av bänkar, i det fall sådana inte redan finns. Där bör ingå rekommenderat avstånd mellan bänkar utifrån stadsdel och miljö. Funktionsrätt Åland har tidigare i diskussion med staden vid flera tillfällen konstaterat att riktlinjer för tillgänglighet i parkmiljö och gällande parkbänkar saknats eller varit bristfälliga.

Vi önskar se tätare intervall mellan parkbänkar överlag, men i synnerhet på platser med mycket gångtrafik, vid friluftsområden samt områden där många äldre och personer med funktionsnedsättning rör sig.

Invalidförbundet i Finland är ledande experter på tillgänglighet. I deras material om tillgängliga parker står det att i områden där det behöver vara hög tillgänglighet, exempelvis där platser många med funktionsnedsättning/äldre vistas, ska bänkar vara på 50 meters avstånd från varandra. De nämner ett intervall på maximalt 250 meter mellan parkbänkar i friluftsområden.¹

Svenska Naturvårdsverket publicerade rapporten *Tillgängliga natur- och kulturområden* 2013. Här står: "Möjligheten att sitta bör finnas med jämna mellanrum. Ofta behöver bänkar stå ganska tätt för personer med gångsvårigheter, till exempel var 100:e meter eller efter 250 meter."²

Många städer och kommuner i Sverige har riktlinjer för parkbänkar och vi väljer Uppsala kommun som ett exempel:

- gångstråk i gatu- och parkmiljö: 200 meters intervall
- prioriterade stråk där många äldre och rörelsehindrade rör sig: 50-100 meters intervall
- målpunkter för handel, service och vård och noder för kollektivtrafik: 100 meters intervall
- Friluftsområden: maximalt 250 meters intervall³

Dessa riktlinjer anger intervall mellan bänkar som överensstämmer med flera andra svenska kommuner samt städers riktlinjer. Det kan ses som ett riktgivande utgångsläge, där Ålands specifika förutsättningar behöver vägas in. Det är viktigt att Mariehamn tar i beaktande var många rör sig samt vilka gångstråk som används särskilt av exempelvis av äldre och personer med funktionsnedsättning. För många blir bristen på sittplatser något som försvårar utevistelse och friluftsliv.

¹ <https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys/ulkoalue/puisto-levahdyspaikka-ja-kasvillisuus> (sida på finska, Funktionsrätt Ålands översättning)

² *Tillgängliga natur- och kulturområden. En handbok för planering och genomförande av tillgänglighetsåtgärder i skyddade utomhusmiljöer*, Naturvårdsverket, 2013

³ <https://www.uppsala.se/contentassets/cb3097fb4184423cb1f1a45d18fe2aaa/riktlinjer-for-sittplatser-pa-allman-plats-i-uppsala-kommun.pdf>

Specifika platser där vi önskar se fler parkbänkar:

(Följande är exempel och ska inte betraktas som en fullständig uppräknings av platser där bänkar saknas.)

- Vägen från Odalgården söderut mot Backeberg. Nya fasta bänkar planeras sättas ut här, vilket är bra. Vi har nyligen tagit emot klagomål gällande denna plats, där boende på Odalgården haft svårt att ta promenader. Detta har berott på utformning av bänkar utan armstöd som gör det svårt för äldre att sätta sig och att komma upp.
- Längs Norragatan, från Engelska parken mot centrum. Här upplever vi en brist på sittplatser och påpekar att många äldre bor i området. Många tar sig också till och från Mathishallen och Funktionsrätt Åland har fått klagomål om bristande antal sittplatser i området.
- I området runt Trobergshemmet är det särskilt viktigt att parkbänkar finns med ett tätare intervall. Det samma gäller området runt sjukhuset.
- Skillnadsgatan är en välanvänd väg för turister för att komma till centrum från hamnen, här kunde fler bänkar sättas ut.
- Gångvägen från Johannebo till sjukhuset. Här finns bland annat Ålands synskadades verksamhetscenter, utöver det rör sig många äldre mellan denna del av staden och sjukhuset.
- Gångvägen från Gnisten mot Lotsgatan är välanvänd och har otillräckligt med sittplatser.
- Varje busshållplats bör ha sittplatser, det finns busshållplatser i staden som enbart har skylt.
- Det saknas även sittplatser för de som promenerar längs Ålandsvägen söder om trafikljusen.
- Friluftsområden med hög tillgänglighet som är lättframkomliga, samt stadens parker, behöver bänkar i tillräckliga intervall.

Utformning av bänkar

Funktionsrätt Åland vill även lyfta rekommendationer som gäller utformning av bänkar. Staden uppger att de är restriktiva gällande önskemål om detta, men vi vill ändå passa på att ge våra synpunkter.

Vi upplever att alldeles för få bänkar i staden har armstöd. Bänkar utan armstöd är svårare att komma upp från för exempelvis en äldre person, för reumatiker samt personer med rörelsenedsättning. Även för exempelvis gravida underlättar det med armstöd. Det är också viktigt för tillgängligheten att bänkar har ryggstöd och vi noterar att en exempelbild visar en bänk som är utan. Vår rekommendation till staden är att flertalet bänkar bör ha både arm- och ryggstöd och att man väljer sådana modeller på förtur när bänkar ska bytas ut.

Rekommendationer gällande mått för bänkar och bord vid rastplatser:

Standardrekommendationer för sitt höjd är 450 mm, det får gärna finnas sittplatser på olika höjd på exempelvis en rastplats. Vid bord bör finnas utrymme på minst 800 mm för rullstolsburna. Bänkens sittdjup bör vara 3-400 mm. Det ska finnas minst 900 mm fritt utrymme bredvid bänken vid rastplatsen för en användare av rullstol eller annat hjulförsett hjälpmedel.⁴

Rastplatser ska alltid vara utanför gångbanan för att undvika kollisionsrisk, detta underlättar exempelvis för personer med synnedsättning. Samtidigt bör man även tänka på att det är jämnt underlag fram till bänken/rastplatsen från gångbanan, så att personer med exempelvis

⁴ <https://www.invalidiilitto.fi/esteettomyys/ulkoalue/puisto-levahdyspaikka-ja-kasvillisuus> (sida på finska, Funktionsrätt Ålands översättning)

rullstol/rullator kan ta sig dit. Bänkar bör vara i en färg som kontrasterar mot omgivningen. Stadens exempelbilder visar bänkar som uppfyller detta.

Sammanfattning

Funktionsrätt Åland vill lyfta vikten av att Mariehamns stad utgår från övergripande riktlinjer som gäller tillgänglighet i gatumiljö och friluftsområden, detta även för utplacering av parkbänkar. I dessa riktlinjer bör det även framgå om områden kräver en särskilt hög grad av tillgänglighet och vi har listat exempel på några sådana platser.

Vi anser också att staden ska se över om de parkbänkar som används är tillgängliga i tillräckligt hög grad, och rekommenderar att man väljer bänkar som fungerar för alla när man köper in nytt.

Detta utlåtande har tagits fram genom Funktionsrätt Ålands tillgänglighetsgrupp. Gruppen består av representanter från Funktionsrätt Åland och dess medlemsföreningar och gruppen bidrar med synpunkter utifrån ett erfarenhetsperspektiv. Vi tackar för möjligheten att ge ett utlåtande om placering av parkbänkar i staden.

Mariehamn, 21 maj 2026

Karl Wahlman

Verksamhetsledare

Erika Elfsberg

Kommunikatör

Funktionsrätt Åland rf
Skarpansvägen 30, 22100 Mariehamn
+358 (0)18 22 360, info@handicampen.ax
www.handicampen.ax